

Neki teorijsko-metodološki aspekti ciljeva borbenih dejstava

Kapetan fregate *mr* RADOSAV ŠULJAGIĆ

Pravilno definisanje, identifikacija i klasifikacija ciljeva borbenih dejstava predstavljaju polaznu metodološko-teorijsku saznavnu osnovu za smisleno i svrsishodno razmatranje mnogih vojnih, vojno-političkih i vojnoekonomskih interesnih vrednosti, koje su bile i koje mogu biti ciljevi borbenih dejstava u ratu. O tome koje su i kako su razmotrene brojne metodološke i teorijske osnove za definisanje, identifikaciju i klasifikaciju ciljeva borbenih dejstava, poklanja se veoma malo pažnje i prostora u vojnoj literaturi iz oblasti ratne veštine. Takvo stanje u vojnoj literaturi i nedovoljna teorijska saznavna osnova za sveobuhvatnije razmatranje ciljeva borbenih dejstava stvaraju nam probleme, uglavnom metodološke i teorijske saznavne prirode, prilikom sveobuhvatnijeg razmatranja pojedinih konkretnih borbenih dejstava i donošenja doktrinarnih rešenja za njihovo eventualno buduće praktikovanje. Da bi se prevladalo postojeće stanje i da bi se dopunila i uopštila neka znanja iz ove oblasti, u ovom članku su izložene polazne osnove za definisanje pojma »cilj borbenog dejstva«, polazne saznavne osnove za identifikaciju ciljeva borbenog dejstva, i dat je predlog kriterijumskih osnova i klasifikacije ciljeva borbenih dejstava.

Potpuniji uvid u vojnu literaturu pokazuje da se razmatranju metodoloških i teorijskih osnova, identifikaciji, te definisanju i klasifikaciji ciljeva borbenih dejstava posvećuje veoma malo pažnje. Brojne činjenice i nova metodološka saznanja koja se odnose na ciljeve borbenih dejstava nisu organizovana i sistematizovana saglasno objektivnoj stvarnosti cružane borbe i naučnoteorijskim osnovama ratne veštine. Zbog nedovoljne i nepouzdanе filozofske zasnovanosti ratne veštine osnovni aksiološki pojmovi ciljeva borbenih dejstava uglavnom nisu precizno definisani i međusobno povezani, pa se stoga često upotrebljavaju višeznačno i polivalentno. Takvo stanje stvara mnoge probleme u teorijskom radu, a verovatno bi tako bilo i prilikom rešavanja konkretnih pitanja u oružanoj borbi. Smatram da su to dovoljni razlozi koji nameću po-

trebu stvaranja opšte teorijske osnove o ciljevima borbenih dejstava.

Smatram da je ciljeve borbenih dejstava potrebno razmatrati prvo u najopštijem metodološko-teorijskom smislu (to je aspekt koji je relativno malo zastupljen u našoj ratnoj veštini), a zatim za svaku vrstu i svako pojedinačno borbeno dejstvo posebno. U ovom radu se izlažu samo neki polazni najopštiji metodološko-teorijski aspekti identifikacije, definisanja i klasifikacije ciljeva borbenih dejstava, koji, verujem, mogu korisno poslužiti prilikom razmatranja konkretnih borbenih dejstava i njihovih ciljeva.

U ovoj raspravi pod pojmom »borbena dejstva« podrazumeva se sledeće:

(a) borbeno dejstvo je posebna vrsta vojnodruštvenog procesa. Obuhvata skup veoma složenih, planiranih i organizovanih borbenih aktivnosti dela oružanih snaga radi ostvarivanja nekog planiranog cilja;¹

(b) borbena dejstva su neophodni sastavni deo svake oružane borbe, bez čijeg izvođenja nema ni njenog ispoljavanja kao posebne društvene pojave. Oružana borba i borbena dejstva su različiti, ali međusobno uslovljeni i zavisni procesi i pojave;

(c) svako borbeno dejstvo se izvodi radi ostvarivanja nekog planiranog, odnosno nekog konkretnog cilja.

U vezi s prethodnim određenjem borbenih dejstava i uvodnim napomenama, u ovom članku biće elaborirane sle-

¹ U našoj vojnoj literaturi nemamo potpunu i opšteprihvatljivu definiciju pojma »borbena dejstva«. U njoj su izložene različite i međusobno nesaglasne odredbe borbenog dejstva i različita shvatanja o njemu, njegovom osnovnom sadržaju i obimu tog sadržaja. To naročito potvrđuju različite definicije pojma »borbeno dejstvo«, koje se nalaze u našoj leksikografskoj, enciklopedijskoj i ostaloj literaturi iz oblasti ratne veštine. O tome (na primer) vidi i napise naših autora iz oblasti ratne veštine: Dušan Višnjić, *Prilog raspravi o oružanoj borbi, njenim sadržajima i oblicima*, »Vojno delo« br. 1/1986; Manojlo Babić, *Osvrt na Prilog teorijskoj raspravi o oružanoj borbi, njenim sadržajima i oblicima*, »Vojno delo«, br. 3/1986; Vasilije Cerović, *Neprebrođene teškoće*, »Vojno delo«, br. 4/1986; Dušan Višnjić: *Bez »logice docens« nema ratne veštine kao nauke*, »Vojno delo«, br. 6/1986; Jovo Ninković, *Prilog raspravi o sadržajima i oblicima oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu*, »Vojno delo«, br. 1/1987; itd. Pošto definisanje pojma »borbeno dejstvo« nije predmet ovog razmatranja, ova postavka o borbenom dejstvu izložena je samo kao polazna saznanja osnova za dalje razmatranje i bolje razumevanje cilja borbenog dejstva.

deće teze: preliminarno definisanje pojma »cilj borbenog dejstva«, o identifikaciji cilja borbenog dejstva i o kriterijumima klasifikacije ciljeva borbenih dejstava.

PRELIMINARNO ODREĐENJE POJMA »CILJ BORBENIH DEJSTAVA«

Da je valjano definisanje »cilja borbenog dejstva« potrebno i neophodno upućuju nas mnogi realni pokazatelji koji se uočavaju ili naslućuju u našoj vojnoj literaturi. S tim u vezi valja istaći činjenicu da u njoj (koliko mi je poznato) postoje samo parcijalna razmatranja o cilju uopšte, koja se znatno, ponekad i suštinski, razlikuju međusobno i od sličnih razmatranja u naučnoj literaturi iz oblasti društvenih, prirodnih i psiholoških nauka.² U toj literaturi ima sličnih, ali i nesaglasnih, čak i suštinski različitih razmatranja o ciljevima pojedinih borbenih dejstava. Zapaža se kako relativna tako i suštinska nesaglasnost, različitost u shvatanju cilja uopšte i analogno tome, u shvatanju cilja borbenog dejstva.³ Stoga je sasvim

² U leksičkoj i u naučnoj literaturi postoje različita određenja o cilju uopšte. U vezi s tim, valja videti i uporediti konkretna određenja u sledećim delima: *Mala enciklopedija*, »Prosveta«, Beograd, 1959, str. 976; *Enciklopedija samoupravljanja*, »Savremena administracija«, Beograd, 1979, str. 79 i 80; *Politička enciklopedija*, »Savremena administracija«, Beograd, 1975, str. 108—110; *Hrvatska enciklopedija*, svezak III, Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb, 1942, str. 769; *Popularna enciklopedija*, BIGZ, Beograd, 1976, str. 190; *Boljšaja sovjetskaja enciklopedija*, br. 28, Sovjetskaja enciklopedija, Moskva, 1978, str. 481; S. J. Ožegov, *Slovar ruskogo jazyka*, Sovjetskaja enciklopedija, Moskva, 1968, str. 859; *The Advanced Learner's Dictionary of Current English*, drugo izdanje, Oxford University Press, London, 1963, str. 22 i 1032; i Arif Tanović, *Vrijednost i vrednovanje*, »Svjetlost«, Sarajevo, 1978, str. 120—128.

³ To se naročito uočava i nazire, na primer, u razmatranjima i različitim odredbama ciljeva pojedinih pomorskodesantnih, vazdušnodesantnih i pomorsko-vazdušnodesantnih dejstava. Vidi i uporedi njihove konkretne odredbe i razmatranja u delima: *Drugi svetski rat*, tom 1, 2, 3, 4. i 5, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1957—1970; Dobrivoje Dimitrov, *Vazdušni desanti*, (Istorijski zavod), VVA JNA, Beograd, 1963; Essame, H., *Normandijski mostobran*, ALFA, Zagreb, 1974; Kegl i Menson, *Pomorski rat u Koreji*, VIZ, Beograd, 1966; Kukuškin, P. V., *Batalon v morskome desante*, Voennoe izdatelstvo ministerstva oborony Sojuza SSR, Moskva, 1972; Mrazek, J. i Pelc, M., *Vzdušné výsadky*, »Naše vojsko«, Praha, 1961; *Nastavljenija dlja soveršenija morskogo desanta*, Ministarstvo oborony SSSR, Moskva, 1966; *Pomorski desant*, (bez izdavača i mesta izdanja), 1952; *Severnoafrički desant*, (Maroko—Alžir), KJRM, Split, 1956; Jovan Vasiljević, *Dejstva na Jadranu u Narodnooslobodilačkom ratu*, VIZ, Beograd, 1957; Josip S. Žužul, *Pomorski operativno-taktički desant*, VIZ Beograd, 1959; — u časopisu »Mornarički glasnik«: — 1/1951; 3, 4, 5/1952; 1, 3, 5/1953; 3/1954; 3, 5/1955; 1, 5, 6/1956; 1, 4/1957; 4, 5, 6/1960; 2, 3, 5, 5/1961; 2, 4, 5, 6/1962; 2, 5, 6/1973; 2, 4, 6/1964; 1, 3, 6/1965; 1, 3, 6/1966; 6/1967; 1, 2, 4, 5, 6/1968; 5, 6/1970; 2/1971; 6/1972; 2, 5/1973; 2, 6/1974; 3, 5/1975; 6/1978; 4/1979; 3, 4, 5/1980; i u časopisu »Vojno delo« — 3/1965.

opravdano da se ciljevi borbenih dejstava razmatraju kako sa stanovišta poznatih i naučno verifikovanih teorijskih osnova ratne veštine, tako i sa stanovišta uvažavanja opštih znanja o *motivima, interesima i ciljevima*.

Pobude, povodi, poticaji i razlozi (rečju — motivi) pokreću učesnike u oružanoj borbi da preduzimaju i da obavljaju različite borbene i neborbene aktivnosti. Neki motivi učesnika u oružanoj borbi opredmećuju se u pojedinačne, neki u grupne, institucionalne, neposredno izražene borbene i neborbene potrebe. Da bi neka borbena potreba bila zadovoljena mora postojati izraziti interes učesnika u oružanoj borbi.⁴ Takav interes nastaje iz njihove težnje da ostvare neki cilj u oružanoj borbi, odnosno da postignu neku korist. Taj interes postaje osnovna spona između njihovih motiva i aktivnosti koje moraju nužno preduzeti da bi zadovoljili konkretnu borbenu potrebu.

Mada mu se daju različita značenja, *interes* u oružanoj borbi *obuhvata određenu usmerenost pažnje prema nekoj vrednosti u posedu protivnika ili sopstvenoj vrednosti, čije osvajanje ili očuvanje odgovara sopstvenim potrebama*. Takva vrednost, (sopstvena ili u posedu protivnika), odnosno interes, jeste kolektivna. Interes može biti: spontan ili organizovan, stvaran (realan) ili dispozicioni, artikulisan ili neartikulisan, istinit ili lažan. U toku oružane borbe on može biti usmeren i odnositi se na različite sfere, tvorevine, procese i područja ljudskog života i rada. Usmeren je na osvajanje ili na odbranu određenih vojnih vrednosti — osim u slučajevima kad je u pitanju konačni prekid oružane borbe i borbenih dejstava. On inicira određena htenja (namere, težnje, nastajanja, želje, itd.) da se interesna vrednost ostvari (postigne, dostigne) svesnim delovanjem (akcijom) pojedinaca, grupa, jedinica ili sastava, bez obzira na njihovu veličinu i značaj.

⁴ Izrazu *interes* takođe se daju različita značenja u našoj vojnoj i ostaloj literaturi. Razmatran u najopštijem smislu, *interes* (lat. *interesse*) znači: ono što nekom ili nečemu ide u prilog; ono na osnovu čega se očekuje povoljan ishod, pozitivan rezultat nečega, korist, dobit, itd. Ostala značenja i razmatranja o interesu, odnosno o interesima vidi u rečnicima i literaturi iz oblasti filozofije, psihologije, sociologije, ekonomike, itd.

Svaka vrednost na koju se »cilja« ili usmerava nečija pažnja (namera, težnja, nastojanje, želja, itd.) postaje interesna vrednost.⁵ Ona se u određenim uslovima, a naročito kada postane vrednost od posebnog interesa ispoljava kao cilj.⁶ Mada mu se daju različita značenja, *cilj* se može odrediti i kao *racionalno definisana i artikulisana interesna vrednost za čije ostvarivanje se preduzimaju odgovarajuće aktivnosti i koriste određena sredstva*. Analogno opštem cilju moguće je *cilj u oružanoj borbi* odrediti kao *racionalno definisanu i artikulisanu vojnu interesnu vrednost* (sopstvenu ili u posedu protivnika) *za čije se ostvarivanje preduzimaju odgovarajuće vojne aktivnosti*.

Drugim rečima, *cilj borbenog dejstva je neka od vojnih vrednosti u sopstvenom posedu ili posedu protivnika koju treba osvojiti (uništiti, sačuvati, itd.) ili sačuvati od protivnika u datim uslovima oružane borbe*.

U toku oružane borbe cilj borbenog dejstva se ispoljava kao vojna interesna vrednost do koje se dolazi planiranjem. Kad se u procesu planiranja određena interesna vrednost odredi da bude cilj borbenog dejstva, vrši se njeno imenovanje i ona postaje konkretno imenovani planirani cilj. Za njeno ostvarivanje preduzima se poseban organizacijski proces i realizuje odgovarajuće borbeno dejstvo. *Na taj način planirani cilj postaje polazna osnova za prelazak jednog pripremnog, plansko-organizacijskog procesa u odgovarajući izvršni borbeni proces i za njegovo konačno ostvarenje*. Na završetku borbenog dejstva, planirani cilj se ispoljava kao *relativno ostvareni cilj*. Rezultat tako relativno ostvarenog cilja jesu određene posledice i promene u stvarnosti oružane borbe koje iniciraju formiranje novih vojnih interesnih vrednosti, planiranje novih (narednih, sledećih) ciljeva borbenih dejstava i njihovo realizovanje odgovarajućim aktivnostima.

⁵ Termin *vrednost* ima, zaista, veoma široku upotrebu u nauci, filozofiji i u svakodnevnom govoru. Razmatran u najopštijem smislu izraz vrednost (grč. »aksios«) znači: vredan, dostojan. Ostala značenja i razmatranja o vrednosti, odnosno o vrednostima vidi u rečnicima i u literaturi iz oblasti opšte filozofije — ontologije, gnoseologije i aksiologije.

⁶ Termin *cilj* ima takođe veoma široku upotrebu u nauci, filozofiji i u svakodnevnom govoru. Razmatran u najopštijem smislu izraz cilj (nem. ziel) znači: beleg u koji se gađa ili do koga se trči, kad je trka, u telesnom ili u umnom smislu. Ostala značenja i razmatranja o cilju, odnosno o ciljevima vidi u rečnicima i u literaturi iz oblasti opšte filozofije, sociologije, psihologije, itd.

O IDENTIFIKACIJI CILJA BORBENOG DEJSTVA

Svaki cilj borbenog dejstva poseduje određene karakteristike putem kojih ga je moguće identifikovati, prikladno imenovati i konačno odrediti. Mogućnost identifikacije ciljeva borbenih dejstava je veoma različita, i zavisna je od teorijskog i iskustvenog saznavanja njihovih karakteristika.

Egzistentne objektivno opazive karakteristike ciljeva borbenih dejstava su one njihove odlike koje postoje i traju pre izvođenja i u toku izvođenja borbenih dejstava u svim uslovima oružane borbe. Za njihovo ispoljavanje nisu potrebni nikakvi posebni stimulansi, pa je zbog toga njihovo iskustveno saznavanje relativno jednostavno.

Latentne karakteristike ciljeva borbenih dejstava su one njihove odlike koje postoje skrivene u prirodi cilja borbenog dejstva, a za njihovo ispoljavanje potrebni su određeni stimulansi. One se pojavljuju u određenim situacijama (strategijskim i operativnim, a ređe taktičkim), kada nastupe takvi uslovi oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena koji su njihovi stimulansi, odnosno kada nastupe takva stanja i aktivnosti u vojnodruštvenoj, prirodnoj i vojnopsihološkoj sredini koja izazivaju da se navedene karakteristike pojave. To znači da iskustveno saznavanje i operacionalizacija latentnih oblika ciljeva borbenih dejstava pretpostavljaju prethodno saznavanje njihovih stimulatora. Zato se ona uglavnom otkrivaju i saznavaju teorijski — preko misaono saznajne aktivnosti određenih učesnika u oružanoj borbi.

Iskustveno saznavanje karakteristika ciljeva borbenih dejstava kombinovano sa neophodnom misaono saznajnom aktivnošću određenih aktera u oružanoj borbi, mora biti primereno potrebama i mogućnostima identifikacije konkretnog cilja borbenog dejstva. Ono najčešće započinje čulnim opažanjem nekih razlika i nekih varijacija kod sastavnih delova konkretnih vojnih interesnih vrednosti čijem se ostvarenju teži. Da bi se saznale njihove karakteristike, uočene razlike i varijacije moraju se prikladno označiti i objasniti.

Identifikovati neki cilj borbenog dejstva znači da ga treba uočiti i odrediti šta je on i šta on predstavlja u stvarnosti oružane borbe. U toku identifikacije, cilj se prvo čulno ili misaono-saznajno opaža, a zatim se definiše kao zasebni konti-

nuum. Identifikacija uvek započinje na osnovu opažanja određenih karakteristika cilja. Kada se utvrdi šta je on i šta predstavlja u stvarnosti oružane borbe, cilj se prikladno imenuje — određenom rečju, izrazom ili simbolom. Tada možemo smatrati da je njegova identifikacija završena.

U odnosu na mogućnost iskustvenog i teorijskog saznanja karakteristika ciljeva borbenih dejstava mogu se razlikovati sledeći tipovi ciljeva borbenih dejstava: (a) ciljevi borbenih dejstava čije se karakteristike mogu iskustveno neposredno saznati i (b) ciljevi borbenih dejstava čije se karakteristike mogu teorijski saznati.

Ciljevi borbenih dejstava čije se karakteristike mogu iskustveno neposredno saznati. Na sadašnjem nivou saznanja u ratnoj veštini, to su one vojne interesne vrednosti čije su karakteristike neposredno čulno ili misaono saznavno opazive. Karakteristike tih ciljeva mogu se neposredno iskustveno opaziti i misaono saznavno odrediti. Takvi ciljevi predstavljaju određene materijalne vojne interesne vrednosti u stvarnosti oružane borbe. Postupak identifikacije takvih ciljeva je veoma jednostavan. On se sastoji u tome da se specifikacijom bitnih delova cilja utvrde njegove bitne karakteristike. Pošto su takve karakteristike neposredno čulno ili misaono-saznavno opazive — prostiru se neposredno u prostoru i vremenu — to se istovremeno sa specifikacijom bitnih delova cilja vrši i njegova identifikacija.

Ciljevi borbenih dejstava čije se karakteristike mogu teorijski saznati. Na sadašnjem nivou saznanja u ratnoj veštini, to su uglavnom one vojne interesne vrednosti za koje se smatra ili za koje se pretpostavlja da se mogu ostvarivati u nekoj budućoj oružanoj borbi. Uslovno rečeno, one mogu da predstavljaju ciljeve u hipotetičkim borbenim dejstvima. To mogu da budu određene materijalne i nematerijalne vojne interesne vrednosti čije su karakteristike prvenstveno misaono saznatljive, tj. one koje se ne mogu neposredno čulno opaziti niti iskustveno saznati. Mogućnost da će takvi ciljevi realno postojati u nekoj budućoj oružanoj borbi predviđa se u mirnodopskoj delatnosti oružanih snaga, a posebno u teorijskim razmatranjima budućeg rata i oružane borbe.

Ciljevi u hipotetičkim borbenim dejstvima se uglavnom identifikuju i utvrđuju kao paradigme — saglasno razmatra-

nju budućih borbenih dejstava i buduće oružane borbe. Oni se najčešće zamišljaju i dalje razmatraju kao određene (poseđovane ili u posedu protivnika) materijalne ili nematerijalne vojne interesne vrednosti kojima se mogu dati epiteti: »idealna, o, i«; »savršen-a, o, i«; »pravilan-a, o, i«, itd. Pri razmatranju takvih ciljeva borbenih dejstava i njihovih karakteristika treba imati u vidu činjenicu da u ratnoj veštini ne postoji opšta saglasnost o njihovom postojanju, pa prema tome, ni saglasnost o njihovim karakteristikama i opštim obeležjima. U vezi s tim, uvek treba uvažavati i činjenicu da se takvi ciljevi neprekidno razmatraju u ratnoj veštini, pa je zbog toga na takve ciljeve borbenih dejstava i na njihove karakteristike potrebno obratiti posebnu pažnju.

Ideje o ciljevima hipotetičkih borbenih dejstava predstavljaju anticipaciju ljudskog iskustva, koje se, kasnije, sa razvojem ratne veštine i u toku narednih oružanih borbi i ratova proveravaju i pokazuju kao istinite ili neistinite. Napori da se saznaju karakteristike takvih ciljeva, kao uspeh ili neuspeh u tome, predstavljaju trenutak u ratnoj veštini od koga zavisi da li će jedan cilj hipotetičkog borbenog dejstva (s obzirom na postignuto iskustveno saznanje) biti identifikovan kao realna vojna interesna vrednost buduće stvarnosti oružane borbe ili će ostati kao hipotetička vojna interesna vrednost.

Pored dokaza u praksi, valjanost identifikacije ciljeva borbenih dejstava dokazuje se i pomoću saglasnosti u intersubjektivnim teorijski proverenim i usaglašenim stavovima. Time se opovrgavaju neka ukorenjena (uglavnom pogrešna) shvatanja da je njihova valjana identifikacija moguća i nekontrolisanim opažanjem i zdravorazumskim rezonovanjem. Takvim postupcima se dolazi do pogrešnih ili tzv. *izokrenutih* identifikacija ciljeva pojedinih borbenih dejstava. Greške se uglavnom dešavaju prilikom korišćenja različitih interpretacija o izvedenim borbenim dejstvima i njihovim ostvarenim ciljevima, kada korisnici tih interpretacija pogrešno shvate i protumače pravi identitet takvih ciljeva. Tipičan primer za to, odnosno za uspostavljanje, egzistiranje i uvažavanje tzv. *izokrenutih* identifikacija ciljeva borbenih dejstava, nalazimo i u našoj vojnoj literaturi. Tako na primer, analizom onoga dela naše vojne literature gde autori razmatraju i opisuju pomorskodesantna dejstva jasno se uočava da oni identifikuju njihove sledeće opšte ciljeve, kao: neposredno osvajanje teritorije protivnika sa mora ili one teritorije koju je pro-

tivnik prethodno zaposeo; otvaranje novog fronta na kopnenoj ili na otočnoj teritoriji koju protivnik brani ili kontroliše; otvaranje samostalnog ili pomoćnog operativnog pravca; otvaranje samostalnog ili pomoćnog taktičkog pravca; zauzimanje važnog dela kopnene teritorije; zauzimanje važnog otoka ili grupe otoka; zauzimanje određenog vojnog, političkog ili ekonomskog objekta na kopnu ili na otoku-otocima; pomaganje napada jedinica oružanih snaga na primorskom pravcu; presecanje pomorskog ili kopnenog dužobalnog saobraćaja; izvršenje određenih borbenih aktivnosti na pomoćnom ili »lažnom« pravcu; izvršenje »lažnih« ili »zavaravajućih« borbenih dejstava na određenom prostoru; izvršenje diverzantskih borbenih dejstava na određenom prostoru; rešavanje ishoda oružane borbe na određenom prostoru; prenošenje i održavanje kontinuiteta oružane borbe na određenom prostoru; ispitivanje protivdesantne odbrane protivnika; uništavanje ili »odbacivanje« (zbacivanje) desantnih snaga protivnika sa određenog prostora na kopnu ili na otoku-otocima; probijanje protivdesantne odbrane protivnika i spajanje sa vlastitom ili sa savezničkim snagama na kopnenom ili otočnom prostoru, i privremeno zaposedanje nekih (izvesnih) položaja na kopnu ili na otoku-otocima.

Iz ovog primera se vidi da su ciljevi dosadašnjih, praktično izvedenih pomorskodesantnih dejstava jednoznačno (istovetno) označeni i poistovećeni sa ciljevima onih postdesantnih dejstava koja se izvode u jedinstvenom inicijalnom borbenom procesu na pomorskom vojištu. Time su izjednačene (poistovećene) različite vojne interesne vrednosti, a to nije saglasno pomorskodesantnoj i njenoj neposrednoj posledesantnoj praksi. Pri tome se zaboravljaju, odnosno ne uvažavaju činjenice: (1) da pomorskodesantno dejstvo predstavlja posebni deo manevra određenih delova oružanih snaga morem koji se (nužno) preduzima radi dovođenja tih snaga na određeni prostor u posedu protivnika sa zadatkom da na tom prostoru ili sa tog prostora, samostalno ili zajedno sa ostalim (određenim) snagama, izvršenjem posebnog borbenog dejstva na kopnu ili na otoku-otocima ostvare neki planirani cilj, i (2) da opšti cilj pomorskodesantnog dejstva obuhvata samo *dve vojne interesne vrednosti*, i to: (a) *dovođenje desantnih snaga morem*, i (b) *zauzimanje pomorskim desantom određenog prostora na obalskom pojasu kopnene ili otočne teritorije koju protivnik brani ili kontroliše* (odnosno zauzimanje odre-

đenog mostobrana ili desantne osnovice na takvom prostoru) radi stvaranja povoljnih uslova za neposredno izvršenje post-desantnog dejstva.

PREDLOG KRITERIJUMA KLASIFIKACIJE CILJEVA BORBENIH DEJSTAVA

U našoj vojnoj literaturi ciljevi borbenih dejstava dele se po mnogim pojednostavljenim, često formalno određenim kriterijumima. Tako postoje podele: (a) prema *kriterijumu prostora* — ciljevi borbenih dejstava se dele na: *kopnene*, *pomorske* (rečne i jezerske) i *vazdušne* (vasionske); (b) prema *kriterijumu značaja u odnosu na vreme* — ciljevi borbenih dejstava se dele na: *trajne*, *povremene* i *trenutne*; (c) prema *kriterijumu rezultata* koji se žele postići — ciljevi borbenih dejstava se dele na: *potpune*, *delimične*, *ograničene* i (manje ili više) *verovatne*; (d) prema *kriterijumu postupnosti u ostvarivanju* — ciljevi borbenih dejstava se dele na: *bliže*, *sledeće* i *krajnje*; i (e) prema *kriterijumu angažovanja snaga i namera* — ciljevi borbenih dejstava se dele na: *ratne*, *strategijske*, *operativne* i *taktičke*.

Ne ulazeći u analizu valjanosti i praktičnosti postojećih podela borbenih dejstava, predlažem da se klasifikacija ciljeva borbenih dejstava izvodi na osnovu sledećih kriterijuma: *opštosti*, *značaja* i *nivoa*, *usmerenosti*, *vremenskog trajanja* (*udaljenosti*), *nosilaca vojnosocijalne osnove*, *složenosti sadržaja*, *realnosti* (*stvarnosti*) i *slobode izbora*. Ovi kriterijumi se najviše koriste u literaturi iz oblasti društvenih nauka, pa se stoga može smatrati da su pogodni i za klasifikaciju ciljeva borbenih dejstava.

KRITERIJUM OPŠTOSTI. Pod opštošću se podrazumeva celovit obuhvat svih odlika (kvaliteta, kvantiteta, sadržaja, oblik itd.) nekog predmeta, tvorevine, procesa, itd., čije su odredbe zajedničke za više individualnih predmeta, tvorevina i procesa. Pod opštošću možemo podrazumevati i celovit obuhvat svih odlika određenih vojnih procesa, tvorevina, predmeta, interesa, potreba, itd. Prema tom kriterijumu ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na: *opšte*, *posebne* i *pojedinačne*, a pojedinačne na *elementarne* i *subelementarne*. U ovoj podeli, pojedinačni ciljevi su činioci struktura posebnih ciljeva, a posebni ciljevi su činioci strukture opštih ciljeva.

Opšti cilj nekog borbenog dejstva obuhvata vojnu interesnu vrednost za čije se ostvarivanje preduzima posebno borbeno dejstvo odgovarajućom organizacijom snaga. Pri tome valja znati da u konkretnoj ratnoj situaciji (strategijskoj, operativnoj i taktičkoj) i u njenim realnim tendencijama, postoji verovatnoća da će ta vojna interesna vrednost biti i ostvarena.

Posebni ciljevi nekog borbenog dejstva obuhvataju osnovne delove njegovog opšteg cilja. Praktično, to su oni ciljevi osnovnih (posebnih) borbenih i neborbenih aktivnosti u borbenom dejstvu, kojim se ostvaruje opšti cilj borbenog dejstva. Oni su istovremeno i osnovni ciljevi posebnih delova one organizacije snaga koja ostvaruje opšti cilj borbenog dejstva. Razmatrani u tom smislu, posebni ciljevi nekog borbenog dejstva sačinjavaju osnovnu strukturu i osnovni sadržaj njegovog opšteg cilja.

Pojedinačni ciljevi nekog borbenog dejstva obuhvataju sve osnovne, elementarne i subelementarne delove opšteg cilja. Praktično, to su oni ciljevi osnovnih pojedinačnih i njihovih elementarnih i subelementarnih borbenih i neborbenih aktivnosti u borbenom dejstvu, kojima se neposredno ostvaruju njegovi posebni ciljevi. Oni su istovremeno i osnovni ciljevi pojedinačnih, elementarnih i subelementarnih delova (pojedina, grupa) organizacije snaga koja ostvaruje opšti cilj borbenog dejstva. Razmatrani u tom smislu, pojedinačni i njihovi elementarni i subelementarni ciljevi u nekom borbenom dejstvu sačinjavaju osnovnu strukturu i osnovni sadržaj njegovih posebnih ciljeva.

Opravdanost ove podele potvrđuje dosadašnja praksa oružane borbe. Ona dokazuje da u određenim uslovima oružane borbe postoji potreba za ostvarivanjem mnogih ciljeva lociranih na sopstvenoj teritoriji ili na teritoriji protivnika. Uzimajući u obzir potrebe za ostvarivanjem takvih ciljeva, u praksi je dokazano da se neki ciljevi mogu ostvariti posredno, ali da se njihov najveći broj mora nužno ostvariti samo neposrednim izvršenjem odgovarajućeg borbenog dejstva. Da bi se izvelo takvo borbeno dejstvo, obično se prvo planira njegov opšti cilj. On se dalje raščlanjuje na odgovarajući broj posebnih ciljeva. Posebni ciljevi se dalje raščlanjuju na odgovarajući konačni broj pojedinačnih i njihovih elementarnih i subelementarnih ciljeva. Ukupnost planiranih ciljeva u takvom borbenom dejstvu ostvaruje se logičnim redosledom i konti-

nuiranim ostvarivanjem pojedinačnih i posebnih ciljeva, kao i opšteg cilja, odnosno kontinuiranom realizacijom odgovarajućih pojedinačnih, posebnih i opšteg zadatka.

KRITERIJUM ZNAČAJA I NIVOVA. Značaj i nivo imaju veoma složena i veoma promenljiva aksiološka svojstva. Značaj se tumači kao subjektivno ili intersubjektivno određena važnost doprinosa neke ljudske aktivnosti ili vrednosti (uopšte) u zadovoljavanju nekog ljudskog, odnosno društvenog interesa ili potrebe. Nivo se objašnjava kao subjektivno ili intersubjektivno određena mera veličine doprinosa neke ljudske aktivnosti ili vrednosti (uopšte) u zadovoljavanju nekog ljudskog, odnosno društvenog interesa ili potrebe.

Značaj ciljeva borbenih dejstava se utvrđuje na osnovu subjektivnog ili intersubjektivnog ocenjivanja ili procenjivanja važnosti doprinosa njihovog dostizanja u zadovoljavanju određenih potreba u oružanoj borbi. Nivo ciljeva borbenih dejstava se takođe utvrđuje na osnovu subjektivnog ili intersubjektivnog ocenjivanja ili procenjivanja mere veličine doprinosa njihovog ostvarivanja u zadovoljavanju određenih potreba u oružanoj borbi. Prilikom utvrđivanja njihovog značaja i nivoa treba imati u vidu opšte, posebne, pojedinačne i njihove elementarne i subelementarne doprinose ostvarivanju viših vojnih interesa, a zatim i fizički obim njihovih nosilaca, odnosno snaga koje ih ostvaruju izvođenjem borbenih dejstava, jer im fizički obim tih snaga u najvećoj meri određuje nivo i značaj.

Prema tom kriterijumu ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na: *strategijske, operativne i taktičke*.

Strategijski cilj nekog borbenog dejstva obuhvata vojnu interesnu vrednost za čije se ostvarivanje preduzima operacija najvišeg nivoa i značaja za određene oružane snage. To je načelno opšti cilj za čije ostvarivanje se koriste odgovarajuće snage.

Operativni cilj nekog borbenog dejstva obuhvata vojnu vrednost za čije se ostvarivanje preduzima odgovarajuće (uglavnom) operativno borbeno dejstvo, odnosno za čije se ostvarivanje preduzima odgovarajuća operacija — u našoj doktrini označena kao operacija operativnog nivoa i značaja.

Taktički cilj nekog borbenog dejstva obuhvata vojnu interesnu vrednost za čije se ostvarivanje preduzima odgovara-

juće (uglavnom) taktičko borbeno dejstvo. Za njegovo ostvarivanje se koriste odgovarajuće oružane snage.

Prilikom podele ciljeva borbenih dejstava na strategijske, operativne i taktičke, trebalo bi imati u vidu sledeće činjenice: (a) da opšti cilj nekog borbenog dejstva može imati taktički nivo, a operativni ili strategijski značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije ili suprotno značenje za oružane snage ostalih država ili vojno-političke grupacije; (b) da opšti cilj nekog borbenog dejstva može imati operativni nivo, a taktički ili strategijski značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije ili suprotno značenje za oružane snage ostalih država i vojno-političke grupacije; (c) da opšti cilj nekog borbenog dejstva može imati (mada su to veoma retki slučajevi) strategijski nivo, a taktički i operativni značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije ili suprotno značenje za oružane snage ostalih država i vojno-političke grupacije; (d) da se taktički ciljevi borbenih dejstava uglavnom ostvaruju izvođenjem borbenih dejstava taktičkog nivoa i značaja, odnosno *boja*; (e) da se operativni ciljevi borbenih dejstava uglavnom ostvaruju izvođenjem borbenih dejstava operativnog nivoa i značaja, odnosno *operacije*; i (f) da se strategijski ciljevi borbenih dejstava uglavnom ostvaruju izvođenjem borbenih dejstava strategijskog nivoa i značaja, odnosno *bitke* i *oružane agresije*.⁷

Valjanost i opravdanost ove podele i ovih određenja potvrđuje dosadašnja praksa oružane borbe. Ona neposredno dokazuje da je u oružanoj borbi izveden izuzetno veliki broj borbenih dejstava sa kojima su ostvarene takođe mnogobrojne vojne, političke, ekonomske, vojno-političke i vojnoekonomске interesne vrednosti. One su različito označavane, određivane i vrednovane kao strategijski, operativni i taktički ciljevi pojedinih borbenih dejstava. Pri tome, njihovo vrednovanje

⁷ Radi podele borbenih dejstava prema kriterijumu nivo i značaj na boj, operaciju i bitku (u nekim slučajevima i na oružanu agresiju), nasuprot njihove podele prema kriterijumu oblik borbenog dejstva na borbu, boj i operaciju unapred računam na prigovore nekih teoretičara i empiričara u našoj ratnoj veštini. Ova podela je izložena kao rezultat predistraživanja za izradu naučnoistraživačkog projekta Naučna izgrađenost naše nauke o ratnoj veštini. Ona je ovde izložena uslovno, ali mi se čini da je ispravna i opravdana, a njeno izlaganje ima za cilj da podstakne istraživanje u toj oblasti i da inicira naučnu raspravu o ovom problemu na stranicama »Vojnog dela«. Zato bi svaki napis koji bi doprineo razvoju teorije ratne veštine o ovoj predmetnoj oblasti bio veoma koristan za dalji razvoj prakse ratne veštine naših jedinica, komandi, ustanova i vojnih škola.

je uglavnom rešeno procenjivanjem, ocenjivanjem i subjektivnim određivanjem njihovog strategijskog, operativnog i taktičkog nivoa i značaja. S tim u vezi valja naglasiti da dosadašnja oružana borba pruža dovoljno istinitih pokazatelja o fizičkom obimu snaga koje su ostvarile opšte ciljeve izvedenih borbenih dejstava strategijskog, operativnog i taktičkog nivoa i značaja.

KRITERIJUM USMERENOSTI. Usmerenost se određuje kao orijentacija nečega prema nečemu ili kao stvarna ili subjektivno određena orijentacija nekon predmeta, tvorevine, procesa, osobe, itd. prema nekim ostalim predmetima, tvorevinama, procesima, osobinama, itd. Usmerenost može da bude stvarna ili subjektivno misaonim putem određena orijentacija nečega prema nečemu. Nju možemo shvatiti u smislu obuhvatanja osnovne orijentacije vojnih, vojno-političkih i vojnoekonomskih vrednosti prema ostalim vojnointeresnim vrednostima i u smislu njihove konkretne orijentacije prema određenim vrednostima (npr. živoj sili, sredstvima, objektima dejstva, prostoru, itd.) u stvarnoj ili modeliranoj ratnoj situaciji. U našoj teoriji ratne veštine borbeno dejstvo se ne dele prema njihovoj usmerenosti.

Prema kriterijumu usmerenosti ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na *progresivne* i *regresivne*.

Progresivno usmereni cilj borbenog dejstva obuhvata vojnu, vojno-političku ili vojnoekonomsku interesnu vrednost čijim se ostvarivanjem izgrađuju ili čuvaju neke više vojne vrednosti ili se stvaraju povoljni uslovi za dalje uspešno vođenje oružane borbe, odnosno za njen uspešan završetak.

Regresivno usmeren cilj borbenog dejstva obuhvata vojnu, vojno-političku ili vojnoekonomsku interesnu vrednost čije je ostvarivanje orijentisano na rušenje, razaranja i uništenje neke vojne interesne vrednosti.

Opravdanost ove podele i valjanost ovih opredeljenja potvrđuje dosadašnja praksa oružane borbe. Ciljevi mnogih borbenih dejstava su bili progresivno usmereni. Njihova usmerenost je bila saglasna sa opštom usmerenošću opštih vrednosti.

Nasuprot progresivnoj usmerenosti, opšti ciljevi mnogih borbenih dejstava bili su u dosadašnjoj oružanoj borbi striktno usmeravani samo prema nekoj konkretnoj, čulno opazivoj

vojnointeresnoj vrednosti. Ta usmerenost bila je uglavnom orijentisana samo na osvajanje ili na očuvanje takve vrednosti u datim uslovima oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena. Pri tome, ona se ne nalazi u neposrednoj ulozi izgrađivanja neophodne taktičke, operativne i strategijske situacije i povoljnih uslova na određenom prostoru i u njegovom bližem okruženju. Pri uspešnoj realizaciji tako usmerenih ciljeva borbenih dejstava uglavnom se gubi i uništava živa sila i sredstva.

KRITERIJUM VREMENSKOG TRAJANJA. Vremensko trajanje u vojnom smislu je potrebno i utrošeno vreme za ostvarivanje neke vojne, vojno-političke i vojnoekonomske interesne vrednosti. U tom smislu kriterijum vremenskog trajanja koristi nam samo sa stanovišta potrebnog vremena (trajanja) za izvođenje nekog procesa radi ostvarivanja nekog cilja.

Prema kriterijumu vremenskog trajanja, ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na *dugoročne*, *srednjoročne* i *kratkoročne*.

Dugoročni, *srednjoročni* i *kratkoročni* ciljevi borbenih dejstava obuhvataju vojnu, vojno-političku i vojnoekonomsku interesnu vrednost čije je ostvarivanje moguće za duži, srednji ili kraći vremenski rok. Te rokove je veoma teško i načelno odrediti, jer su nosioci zadataka kao realizatori ciljeva, veoma raznovrsni.

U našoj teoriji ratne veštine ne koristi se kriterijum vremenskog trajanja ostvarivanja ciljeva borbenih dejstava. Zašto je to tako — teško je dokučiti, međutim, nema sumnje da bi tom problemu trebalo pokloniti pažnju.

KRITERIJUM NOSILACA VOJNOSOCIJALNE OSNOVE. Nosioci socijalne osnove su pripadnici institucionalizovanih i neinstitucionalizovanih ljudskih društvenih organizacijskih celina koji izvođe (pripremaju i izvršavaju) određene racionalne društvene aktivnosti. Nosiocima vojnosocijalne osnove možemo nazvati pripadnike institucionalizovanih vojnih organizacijskih celina koje izvođe racionalne vojnodruštvene aktivnosti. Oni izvođe određene aktivnosti tj. borbena dejstva, ostvaruju određene vojne, vojno-političke i vojnoekonomske interesne vrednosti, zadovoljavaju određene potrebe, koristeći pri tom raspoloživa sredstva i date uslove.

Na osnovu ovog kriterijuma ciljevi borbenih dejstava mogu se deliti sa stanovišta ostvarivanja opštevojnih ciljeva čiji su nosioci institucionalizovane vojne organizacijske celine. Za tu podelu postoje opravdani razlozi, jer se ciljevi borbenih dejstava uvek izvedu iz određenih opštevojnih interesa. Možemo posebno izdvojiti i razmatrati ciljeve borbenih dejstava koje ostvaruju Jugoslovenska narodna armija (JNA) i Teritorijalna odbrana (TO) ili samo JNA ili samo TO ili samo pojedini vidovi, rodovi i njihove jedinice, kao npr.: divizije, brigade, pukovi, bataljoni, divizioni, flotile, eskadrile, itd.

Prema ovom kriterijumu ciljevi borbenih dejstava mogu se deliti i sa stanovišta nosilaca osnovnih borbenih i neborbenih aktivnosti u procesu njihovog ostvarivanja. Njih isključivo pripremaju i izvršavaju, manje ili više, relativno brojni nosioci, koji zajedno pripadaju posebnoj organizaciji snaga, privremeno formiranoj za izvođenje konkretnog dejstva radi ostvarivanja njegovog cilja. Stoga, u svakom borbenom dejstvu možemo posebno izdvojiti i razmatrati ciljeve koje ostvaruju pripadnici posebnih i pojedinačnih delova one vojne organizacije koja ga izvodi, kao što su na primer ciljevi koje ostvaruju: komanda, osnovne snage, snage za obezbeđenje, snage za podršku, snage u zajedničkom informacionom sistemu, kao i njihovi pojedini organizacijski delovi.

KRITERIJUM SLOŽENOSTI SADRŽAJA. Složenost sadržaja u oružanoj borbi jeste svojstvo i stanje nekog procesa, tvorevine, interesa, potrebe, uslova, sastavljenog i spojenog u jednu celinu iz više sastavnih delova, pri čemu svaki sastavni deo ima svoje mesto i ulogu u datoj celini.

Kao kriterijum, složenost sadržaja ciljeva borbenih dejstava izveden je iz činjenice da u stvarnoj praksi oružane borbe nema jednostavnih i jednoznačnih borbenih dejstava. Ona obuhvataju mnoge činioce i uslove, te mnoge aktivnosti. Ta kompleksnost aktivnosti i činilaca bitno utiče na posebnu složenost realizacije borbenih i neborbenih aktivnosti u toku izvođenja konkretnih borbenih dejstava.

Prema kriterijumu složenosti ciljeva osnovnih aktivnosti u borbenom dejstvu, ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na: (1) *cilj celine borbenog dejstva*; (2) *cilj osnovnih faza borbenog dejstva* — (a) cilj priprema borbenog dejstva, i (b) cilj izvršenja borbenog dejstva; (3) *cilj osnovnih aktivnosti borbenog dejstva*: (a) u pripremi borbenog dejstva: cilj plani-

ranja i organizovanja borbenog dejstva, cilj pripreme određenih snaga za izvršenje dobijenih zadataka i cilj stvaranja i korišćenja (povoljnih) uslova za izvršenje borbenog dejstva; i (b) izvršenje borbenog dejstva: cilj izvršenja etape (ili faze) $X_1, X_2, X_3, \dots X_n$.

Opravljanost ove podele i valjanost ovih određenja potvrđuje dosadašnja praksa oružane borbe. Ona neposredno dokazuje da je izveden veliki broj borbenih dejstava, u kojima su navedeni ciljevi kontinuirano ostvarivani. Oni su različito označavani, određivani i vrednovani zavisno od pripadnosti i saznanje vrednosti prakse i teorije konkretnih ratnih veština. Pri tome, njihova podela sa stanovišta ciljeva osnovnih aktivnosti u borbenom dejstvu imala je i ima praktičan značaj za svaku konkretnu ratnu veštinu, pa tako i za našu. Takva podela je prikladna za praktičnu primenu, jer se u nju mogu svrstati svi ciljevi borbenih i neborbenih aktivnosti u svim strategijskim, operativnim i taktičkim dejstvima.

KRITERIJUM REALNOSTI. Realnost u vojnom smislu je svojstvo stvarnog stanja nekog vojnog procesa, tvorevine, događanja, interesa, potrebe, uslova, itd. u oružanoj borbi. U tom smislu možemo uočiti da se svi ciljevi borbenih dejstava uglavnom zasnivaju na stvarnom (ili pretpostavljenom) konkretnom sadržaju određenih vojnih interesnih vrednosti, na njihovoj oficijelnoj pojavnosti i na različitim interpretacijama njihovih nosilaca i korisnika. Istovremeno, oni se zasnivaju i na stvarnim zahtevima nosilaca osnovnih aktivnosti prilikom ostvarivanja konkretne vojnointeresne vrednosti i na njihovim stvarnim očekivanjima u pogledu ostvarivanja takve interesne vrednosti. To znači da su realni oni ciljevi borbenih dejstava koji su stvarno ostvarivi, odnosno koji se mogu ostvariti u datim uslovima oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena.

Prema kriterijumu realnosti, ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na: *realne* (realistične ili realno moguće); *relativno realne* (relativno realistične ili relativno moguće ili eventualno moguće) i *nerealne* (nemoguće).

Realni ciljevi borbenih dejstava su oni koji su objektivno planirani i koji se mogu stvarno i relativno pouzdano ostvariti angažovanjem određenih snaga.

Relativno realni ciljevi borbenih dejstava su oni njihovi ciljevi koji su objektivno planirani i koji se mogu stvarno, relativno potpuno i sigurno ostvariti samo kada nastupe ili kada se stvore određeni (povoljni) uslovi oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena.

Nerealni ciljevi borbenih dejstava su oni koji su relativno objektivno planirani, ali se ne mogu ostvariti određenim snagama u datim uslovima oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena. U nerealne ciljeve borbenih dejstava mogu se uvrstiti i tzv. *utopistički ciljevi*. To su oni ciljevi borbenih dejstava koji su idealno planirani i predstavljaju neostvarivu želju određenih nosilaca planiranja, jer se pomoću određenih snaga ne mogu nikako i nikada ostvariti.

KRITERIJUM SLOBODNOG IZBORA. Slobodan izbor je raspolaganje sobom po svojoj volji, nezavisno od bilo kakvog uticaja prilikom odabiranja i biranja nečega. Slobodnim izborom možemo nazvati i raspolaganje sobom (po svojoj volji) određenih rukovodećih lica, nezavisno od bilo kakvog uticaja uslova i snaga protivnika prilikom odabiranja određenih vojnih, vojno-političkih i vojnoekonomskih interesnih vrednosti za cilj borbenog dejstva.

Prema kriterijumu slobodnog izbora, ciljeve borbenih dejstava možemo podeliti na: *slobodno odabrani cilj borbenog dejstva*, *nametnuti cilj borbenog dejstva* i *dirigovani cilj borbenog dejstva*.

Slobodno odabrani cilj borbenog dejstva je vojna interesna vrednost koju određeni nosioci vojnih rukovodećih aktivnosti slobodno odabiraju od više mogućih vojnih interesnih vrednosti i u konkretnoj situaciji slobodno se opredeljuju za njeno ostvarivanje izvođenjem odgovarajućeg borbenog dejstva.

Nametnuti cilj borbenog dejstva je vojna interesna vrednost koju određeni nosioci vojnih rukovodećih aktivnosti moraju nužno odabrati od više mogućih vojnih interesnih vrednosti i zbog neposrednog uticaja nekih uslova oružane borbe.

Dirigovani cilj borbenog dejstva je vojna interesna vrednost za koju se određeni nosioci vojnih rukovodećih aktivnosti

moraju nužno opredeliti za njeno ostvarivanje izvođenjem odgovarajućeg borbenog dejstva, jer im u konkretnoj ratnoj situaciji aktivnosti protivničkih snaga ne ostavljaju mogućnost izbora alternativnih rešenja, već im diriguju da je odaberu za cilj borbenog dejstva. To se događa najčešće u onim ratnim situacijama kada sadržaj opštevojnih ciljeva suprotstavljenih protivnika »konzervira« konkretno ratno stanje — odnosno kada ograničava, zaustavlja ili usporava pojedine vojne procese koje su pokrenuli suprotno opredeljeni subjekti.

Opravdanost ove podele i valjanost ovih određenja potvrđuje dosadašnja praksa oružane borbe. Ona neposredno dokazuje da u njoj često nastupaju takva stanja i aktivnosti suprotstavljenih protivnika u kojima određeni nosioci vojnih rukovodećih aktivnosti mogu slobodno odabrati jednu od više mogućih vojnih interesnih vrednosti za cilj nekog odgovarajućeg borbenog dejstva. U tu svrhu oni uglavnom odabiraju onu vojnu interesnu vrednost koja je najprikladnija za ostvarivanje u datim uslovima oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena.

Nasuprot tome, u oružanoj borbi često nastupaju takva stanja između suprotstavljenih protivnika u kojima pojedini nosioci vojnih rukovodećih aktivnosti ne mogu slobodno (bez nečijeg uticaja — uslova ili aktivnosti protivničkih snaga) odabrati cilj borbenog dejstva. Zbog karakteristika uticaja mnogih činilaca i uslova, oni su prisiljeni da odabiraju samo neku određenu vojnu interesnu vrednost za cilj borbenog dejstva.

Navedeni kriterijumi i članovi klasifikacijskih nizova nisu konačni i isključivi, jer s njima nije iscrpen fond svih mogućih kriterijuma, pomoću kojih se može vršiti klasifikacija i tipologizacija ciljeva borbenih dejstava. Stoga, za dublje i šire razmatranje svih vrsta i tipova borbenih dejstava predlažem da se obrati pažnja na klasifikaciju njihovih ciljeva na osnovu složenih kriterijuma — svih navedenih zajedno ili po njihovim pojedinim, odgovarajućim grupama. S tim u vezi smatram da razmatrani kriterijumi, zajedno ili po grupama, sačinjavaju optimalnu strukturu kriterijuma na osnovu kojih se može izvršiti saznajno svrsishodna podela svih realnih i teorijski mogućih ciljeva borbenih dejstava.

*

Opštim razvojem ratne vještine savremena borbena dejstva poprimaju sve složenija nova sadržajna, strukturna, funkcionalna i procesna kvantitativno-kvalitativna svojstva. O njihovim budućim odlikama i obeležjima relativno se malo zna, pretpostavlja i nagađa, pa je to sasvim dovoljan razlog za preduzimanje novih istraživanja u toj oblasti. Postojeća i izložena saznanja mogu korisno poslužiti kao podsticaj i teorijska saznanja osnova za dublje saznavanje strukture, suštine, funkcije i oblika ispoljavanja ciljeva borbenih dejstava.

Literatura

Rečnici *Jane's Dictionary of Military Terms*, Macdonald and Jane's London, 1975; *Jane's Dictionary of Naval Terms*, Macdonald and Jane's, London, 1975; *Morskoj Slovar*, Voennoe izdateljstvo ministarstva oborony Sojuza SSR, Moskva, 1959; Ožegov J. S., *Slovar ruskoga jazyka*, Sovjetskaja enciklopedija, Moskva, 1968; *The Advanced Learner's Dictionary of Current English*, (drugo izdanje), Oxford University Press, London, 1963; *The New and Naval Dictionary*, »Philosophical library«, New York, 1951; *Vojaški slovar*, Ljubljana, 1977; *Vojni leksikon*, VIZ, Beograd, 1981; *Vojni rečnik*, DSNO, Beograd, 1967.

Enciklopedijska literatura: *Boljšaja sovjetskaja enciklopedija*, Sovjetskaja enciklopedija, Moskva, 1978; *Enciklopedija samoupravljanja*, »Savremena administracija«, Beograd, 1975; *Hrvatska enciklopedija*, Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb, 1942; *Mala enciklopedija*, »Prosveta«, Beograd, 1959; *Pomorska enciklopedija* (drugo izdanje), Leksikografski zavod, Zagreb, 1972—1978; *Popularna enciklopedija*, BIGZ, Beograd, 1976; *Sovjetskaja voenaja enciklopedija*, Ministarstvo oborony SSSR, Moskva, 1980; *Vojna enciklopedija* (drugo izdanje), Redakcija Vojne enciklopedije, Beograd, 1970—1975.

Knjige: *Drugi svetski rat*, br. 1, 2, 3, 4 i 5, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1957—1970; Dobrivoje Dimitrov, *Vazdušni desanti* (istorijski razvoj), VVA JNA, Beograd, 1963; Essame H., *Normandijski mostobran*, ALFA, Zagreb, 1974; Kegl i Menson, *Pomorski rat u Koreji*, VIZ, Beograd, 1966; Kukuškin, P. V., *Batalon v morskome desante*, Voennoe izdateljstvo ministarstva oborony Sojuza SSR, Moskva, 1972; Lebeda, N. i Šuljagić, R., *Priprema istraživanja*, COSSIS »Maršal Tito«, Beograd, 1987; Madžić, M. i Šuljagić, R., *Osnove saznavanja pojava u oružanoj borbi*, COSSIS »Maršal Tito«, Beograd, 1988; Novak Milošević, *Problemi istraživačkog postupka u ratnoj vještini*, CVVŠ JNA »Maršal Tito«,

Beograd, 1982; Mrizek, J. i Pale, M., *Vzdušné vsadky*, Naše vojsko, Praha, 1961; *Nastavljenje dlja sovršenja morskoga desanta*, Ministarstvo obrony SSSR, Moskva, 1966; *Pomorski desant*, (bez izdavača i mesta izdanja), 1956; *Pomorski desant i protivdesantna operacija* (bez izdavača i mesta izdanja), 1952; *Severnoafrički desant* (Maroko — Alžir) KJRM, Split, 1956; Jovan Vasiljević, *Dejstva na Jadranu u Narodnooslobodilačkom ratu*, VIZ, Beograd, 1957; Josip S. Žužul, *Pomorski operativno-taktički desant*, VIZ, Beograd, 1959.

Časopisi: »Mornarički glasnik« — 1/1951; 3, 4, 5/1952; 1, 35/1953; 3/1954; 3, 5/1955; 1, 5, 6/1956; 1, 4/1957; 4, 5, 6/1960; 2, 3, 5, 6/1961; 2, 4, 5, 6/1962; 2, 5, 6/1963; 2, 4, 6/1964; 1, 3, 6/1965; 1, 3, 6/1966; 6/1967; 1, 2, 4, 5, 6/1968; 5, 6/1970; 2/1971; 6/1972; 2, 5/1973; 2, 6/1974; 3, 5/1975; 5/1976; 6/1978; 4/1979; 3, 4, 5/1980; »Vojno delo« — 3/1965.

SUMMARY

SOME THEORETICAL-METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE AIMS OF COMBAT OPERATIONS

Right definition, identification and classification of the aims of combat operations make the starting methodological-theoretical conceptual basis for rational and purposeful consideration of many military, military-political and military-economic values which were and can be the aims of combat operations. The matter of which of numerous methodological and theoretical foundations for identification, definition and classification of the aims of combat operations are being explored and considered, and in which ways, is accorded a very low attention and very small place in military literature on the art of war. Such a state of affairs in military literature and the insufficient conceptual basis for a more comprehensive consideration of the aims of combat operations make difficulties, of mostly methodological and theoretical conceptual nature, when individual combat operations are comprehensively considered and when doctrinal solutions are elaborated for their eventual application in the future. With the aim of overcoming the current state of affairs and of making certain knowledge in this domain more complete and general, the author presents starting foundations for definition of the idea of the »aim of combat operation«, and starting conceptual foundations for identification of these aims, and proposes bases for criteria and classification of combat operations.

RESUME

CERTAINS ASPECTS THEORIQUES-METHODOLOGIQUES DES
OBJECTIFS DES ACTIONS DE COMBAT

La définition, l'identification et la classification correctes des objectifs des actions de combat constituent la base cognitive, méthodologique-théorique de départ en vue d'une étude appropriée et pertinente d'un grand nombre de valeurs d'intérêt militaire, militaire-politique et militaire-économique qui ont été et qui sont susceptibles d'être visées par des actions de combat en temps de guerre. Dans la littérature militaire du domaine de l'art de la guerre il a été consacré très peu d'attention et d'espace pour connaître la façon dont devraient être traitées les bases méthodologiques et théoriques de définition, d'identification et de classification des objectifs des actions de combat. Cette situation de la littérature militaire et la base lacunaire des connaissances théoriques relatives à une étude globale des objectifs des actions de combat engendrent des problèmes, en général, d'ordre méthodologique et théorique, lors d'un traitement global des actions de combat concrètes et lors de la prise des décisions doctrinales en vue d'une application éventuelle. Pour dépasser la situation actuelle et pour compléter les connaissances de ce domaine, dans le présent article on peut lire les points de départ servant à définir la notion d'«objectif des actions de combat», les bases cognitives de départ d'identification des objectifs des actions de combat, ainsi qu'une proposition des critères de base et de classification des objectifs des actions de combat.

РЕЗЮМЕ

НЕКОТОРЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ
АСПЕКТЫ ЦЕЛЕЙ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ

Правильное определение, опознавание и классификация целей боевых действий представляют собой исходную методологическо-теоретическую осознательную основу для продуманного и целесообразного рассмотрения многих военных, военно-политических и военно-экономических ценностей, которые были и могут быть целями боевых действий в войне. Тому, какие и как рассматривались многочисленные методологические и теоретические основы для определения, опознавания и классификации целей боевых действий, уделяется очень мало внимания и места в военной литературе в области военного искусства. Такое состояние в военной литературе и недостаточная теоретическая основа

для всеобъемлющего рассмотрения целей боевых действий создают нам проблемы, преимущественно методологической и теоретической осознательной природы, при рассмотрении отдельных конкретных боевых действий и принятии доктринальных решений для их возможного будущего использования на практике. С целью преодоления существующего состояния, а также дополнения и обобщения некоторых знаний в этой области, в настоящей статье излагаются исходные основы для определения понятия „цель боевых действий“, исходные осознательные основы для опознавания целей боевых действий и даются предложение основ критериев и классификации целей боевых действий.